

ΦΙΔΙΑ ΣΤΟ ΣΑΚΚΙ

ΔΙΗΓΗΜΑ

τενός ο ψυχικός ορίζοντας της επαρχίας και μέσα του τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων στροφογυρίζουν σὰ φίδια στοῦ παραμυθιοῦ τὸ σακκί. Ἄν μπορῆ, θὰν τὸ δεῖξῃ καὶ ἡ ἱστορία τούτη:

Γιάννης Σκαβέντζος ἦτανε τ' ὄνομά του, μὰ στὴ μικρὴ ἐπαρχιακὴ πόλη καὶ στὰ γύρω χωριά τὸν ἤξεραν καλλίτερα μ' ἓνα παρατσούκλι, ὁ Λιοκούγκουτσος, χαρακτηριστικὸ τῆς φημισμένης του τσιγγουνιάς. Λένε δηλαδὴ πὸς τὸν καιρὸ πού ὁ Σκαβέντζος ἦτανε μπακάλης, ἔλεγε στοὺς ὑπερέτες τοῦ μαγαζιοῦ του:

— Σὰν τρῶτε ἐλιές, παιδιά, νὰ καθόσαστε κοντὰ στὸ βαρέλι, νὰ ρίχνετε πάλι μέσα τὰ κουνκούτσια, κι' ὕστερα νὰ τὶς ἀνακατώνετε.

Ἔτσι οἱ πελάτες, μαζί μὲ τὶς ἐλιές, ἀγοράζανε καὶ τὰ κουνκούτσια κι' ὁ πονηρὸς μπακάλης κάτι κέρδιζε κι' ἀπ' αὐτό. Γιατὶ ἔκανε κι' ἄλλες κατεργαριές ὁ Σκαβέντζος: Ἐβράζε κόκκινη κολοκύθα, τὴν περνοῦσε στὴ μηχανὴ κι' ἔπειτα τὴν ἀνακάτωνε μὲ τὴ ντομάτα πελτέ. Ἐβροχε τὸ μπακαλιάρο γιὰ νὰ βαραίνῃ μέσα στὸ τριμμένο πιπέρι ἔρριχνε καὶ κάμποσο ἀλεύρι· ἔχυνε νερὸ μέσα στὸ βαρέλι μὲ τὸ τυρὶ γιὰ νὰ φουσκώῃ καὶ ἔτσι νὰ ζυγιάξῃ πιότερο· ἀνακάτενε τὸ λάδι μὲ πηχτὸ ζουμι ἀπὸ χαμομήλια, κι' ἄλλα τέτοια. Τὴ νύχτα, σὰν ἔκλεινε τὸ μπακάλικο, ἔστελνε τοὺς ὑπερέτες νὰ κοιμηθοῦν στὸ πατάρι, χαμήλωνε τὴ λάμπα καὶ δούλευε-δούλευε σὰν ἀλχημιστής, ἀνάμεσα σὲ βαρέλια καὶ λεκάνες

Ἔστερα, κουρασμένος, σακατεμένος, πήγαινε στὴν κάμαρά του, μὰ καὶ μ' ὄλη του τὴν κούραση δὲν πλάγιαζε ἀμέσως. Ἄνοιγε ἓνα παλιὸ σεντοῦκι καὶ μέτραγε τὰ λεφτά του, τὶς χροσὲς λίρες, τὰ χαρτονομίσματα, τὶς μετοχὲς τῆς Ἐθνικῆς, τὸ «βιός του».

Ἦτανε ὁ σωστὸς τύπος τῆς φιλαργυρίας. Γιὰ τὸν παρᾶ θὰ πούλουσέ καὶ τὸ πεσί του στὸν ταμπάκη. Τόκιζε μὲ τρομερὲς συμφωνίες, καταρωθώνοντας νᾶνε πάντα μέσα στὸ 9 τοῖς ἑκατό, μὰ δίνοντας π. χ. 800 δραχμὲς γιὰ χίλιες. Οἱ 200 ἦτανε «τ' ἀπανωτόκι», ὅπως τ' ἔλεγε ὁ ἴδιος «γιὰ νὰ μὴ μᾶς πιᾶση ὁ δόκανος». Ἔτσι ὁ κακομοίρης ἐκεῖνος πού ἔβαζε ὑποθήκη τὸ σπιτάκι του ἢ τὸ χωραφάκι του ἤξερε πὼς πλήρωνε τόκο 20 ἢ 30 τοῖς ἑκατό, μὰ τί νᾶκανε; Ἐφευγε μάλιστα κάνοντας καὶ τὸν εὐχαριστημένο καὶ βλογώνοντας τὸν εὐεργέτη του. Καὶ μ' ἐνέχυρα δάνειζε παραδες ὁ Σκαβέντζος, καὶ συντάξεις προεξοφλοῦσε καὶ κάθε λογῆς εὐκολία, «ἔτσι ἀπὸ καλὴ ψυχὴ, γιὰ νὰ οἰκονομιέται ἡ φτώχεια». Μὰ ἔλα πού κανεὶς δὲν ἤθελε νὰ τοῦ τὸ γνωρίση; Ὅλοι, καὶ πιὸ πολὺ ἐκεῖνοι πού δανειζόντουσαν, τὸν εἶχαν στὸ στομάχι καὶ ἐπειδὴ κουτὸς δὲν ἦτανε, ἔνοιωθε πὼς ζοῦσε μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ἔχτρας, κάτου ἀπὸ τὶς ὀργισμένες ἢ καταφρονητικὲς ματιὰς τοῦ κόσμου, μέσα στὶς μουρμουῖρες πού ἀκολουθοῦσαν τὸ πέρασμά του. Ἀμὰ μιὰ φορὰ τοῦ πετοῦσε κανεὶς τὸ παρατσούκλι κατάμουτρα, ἐκεῖνος ἔσφιγγε τὰ δόντια καὶ ἔλεγε μέσα του: «— Διοκούκουτσος, ἔ; Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς κι' ἐσύ; δὲ θὰ πέσης στὰ χέρια μου; . . .». Μὰ ὡς τόσο δὲν ἄλλαζε ταχτικὴ καὶ παραγιόμιζε τὸ κεμέρι του, κάνοντας τὸν ἀδιάφορο γιὰ τὶς ἱστορίες πού ὑφαίνανε γύρω στ' ὄνομά του ἢ καλλίτερα στὸ παρατσούκλι του . . .

Ὡς τόσο, μιὰ φορὰ ἄναψε στ' ἀληθινά. Κι' εἶχε δίκιο, γιὰ αὐτὸ πού τοῦχανε βγάλει ἦτανε πολὺ χοντρό, τὸν ἐξευτέλιζε: Ὁ Σκανβέντζος εἶχε ἓνα ἀμπελάκι, μιὰ ὥρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Τ' ἀγαποῦσε γιὰ τὴν ἦταν πατρογονικὸ του, δική του γῆς, πού πολλὰ κλήματα τᾶχε φυτέψει μὲ τὰ χέρια του, σὰν ἦτανε παιδί. Τὸ καλοκαίρι, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού

γυάλιζε ἡ πρώτη ρῶγα ἴσαμε τὴν ὥρα τοῦ τρυγητοῦ, πηγαινε δυὸ φορὰς τὴ βδομάδα, Πέμπτη καὶ Κυριακὴ, νὰ τὸ καμαρώσῃ. Ἐπαιρνε μιὰ χοντρή μαγκούρα καὶ σὰν πενήν-τάρης πιά, περπατῶντας σιγά-σιγά, τραβοῦσε γιὰ τὸ χτήμα του. Λοιπόν, ἓνα βράδυ, στὸν καφρανεὲ πού ἦταν συναγμέ-νες οἱ παρέες, ὁ συνηθισμένος ἀστεῖος — φωτογράφος καὶ ὀδοντογιατρός μαζί—εἶπε:

— Τὸ μάθατε γιὰτὶ πάει τόσο συχνὰ ὁ Λιοκούκκουτσος στ' ἀμπέλι του;

— Γιὰ νὰ μετράῃ τὶς ρῶγες, —ἐξήγησε κάποιος.

— Ὅχι.

— Γιὰ νὰ μαζεύῃ τὰ πιὸ χοντρά κληματόφυλλα γιὰ τὸ τουλουμοτύρι, εἶπε δεύτερος.

— Ὅχι.

— Γιὰ νὰ κάνῃ τοῦτο, γιὰ νὰ κάνῃ κεῖνο . . .

Καὶ καθένας ἔρριξε τὸν πόντο του. Μὰ ὁ ἀστεῖος τῆς παρέας κάθε φορὰ ἀπαντοῦσε ἀρνητικά, καὶ στὸ τέλος τοὺς ἐδήλωσε νὰ μὴν παιδεύονται ἄδικα γιὰτὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ βροῦν.

— Γιὰτὶ λοιπόν πάει;

— Γιὰ νὰ κοπρίξῃ τ' ἀμπέλι νὰ μὴν ἀφήσῃ τίποτα δικό του ἀλλοῦ... Καταλάβετε;

— Καταλάβαμε! Βρὲ τὸν τσιγγούνη! Ὡς ἐκεῖ;... Μὰ τὸν εἶδες;

— Ψὲς τὸ γιόμα, μὲ τὰ μάτια μου!

Καὶ τὸ χυδαῖο ἀστεῖο πέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, ὡς πού ἔφτασε καὶ στ' αὐτιά τοῦ Λιοκούκκουτσου. Καὶ ὁ Λιοκούκκουτσος κοκκίνισε, πρασίνισε ἀπὸ τὸ κακό του καὶ γίνηκε πιὸ μοχθηρός. Ἐβραζε σὰν τὸ ξύδι στ' ἀγγεῖό του. Καὶ τὸ μῖσος πυκνώθηκε γύρω του, σύγνεφο βαρὺ...

*
* *

Πέρασε καιρός... Ἐνα Σαββατόβραδο, περασμένη ὥρα! πῆγε στὸ κουρεῖο τοῦ Κοιτρολέξου τοῦ μονόφθαλμου γιὰ νὰ ξουριστῇ. Ὁ μπαρμπέρης καθότανε σὲ μιὰ καρέκλα καὶ

νύσταξε. Σὰν εἶδε τὸ Λιοκούκκουτσο, πὸν πρώτη φορὰ ἔμπαινε στὸ μαγαζί του, πετάχτηκε ὀρθός.

— Τὶ τρέχει; τὸν ρώτησε ἀπότομα.

— Μπορεῖς νὰ μὲ ξουρίσης;

Ἐὸ κύρ Σπῦρος ἀνασήκωσε τοὺς ὤμους:

— Γιατί δὲν μπορῶ; δουλειά μου εἶνε... Κάθησε!

Καὶ τοῦ πέρασε τὴν πιὸ βρώμικη πετσέτα στὸ λαιμό. Ἔπειτα, πῆρε τὸ χειρότερο ξουράφι κι' ἄρχισε νὰ τοῦ ὀργῶνῃ τ' ἀριστερὸ μάγουλο, ὄχι καλὰ σαπουνισμένο. Ἐὸ Λιοκούκκουτσοσ πονοῦσε καὶ τινάζότανε, ἔρριχνε μιὰ λοξὴ ματιὰ στὸ μπαρμπέρη, ἀναστέναζε, μὰ δὲ μιλοῦσε. Σὲ κάθε τίναγμα, τὸ προῖονι τοῦκανε καὶ μιὰ πληγὴ. Ἐὸ μπαρμπέρησ ἔγδερνε ἀλύπητα, χωρὶς νὰ βγάξῃ μιλιὰ. Μὰ σὲ μιὰ στιγμή, ἀφήνοντας τὴ δουλειά, γύρισε τὸ κεφάλι πίσω καὶ εἶπε ξερά:

— Πήγαιν' ἀπὸ δῶ! Πήγαιν' ἀπὸ δῶ!...

Ἐὸ Λιοκούκκουτσοσ δὲν ἔβλεπε μέσα στὸν καθρέφτη κανέναν ξένο. Σὲ ποιὸν μιλοῦσε ὁ Κοτρολέζος; Μὰ σὲ λίγο, ὁ μπαρμπέρησ, ἀφήνοντας πάλι τὸ ξούρισμα, ξαναγύρισε καὶ εἶπε στὸν ἀόρατο ἐπισκέπτη:

— Φύγε ἀπὸ δῶ σοῦ λέω! Δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω! Μὴ μὲ βάζεις σὲ πειρασμό. Ἐχω γυναῖκα καὶ παιδιά!...

Καὶ ξανάσκυψε στὴ δουλειά του... Μὰ σὲ ποιὸν μιλοῦσε ὁ μπαρμπέρησ; Ἄλλος ἀπ' αὐτὸν δὲν ἦταν στὸ μαγαζί, καὶ στὸν καθρέφτη ἔβλεπε τὸ δρόμο σκοτεινὸ καὶ ἔρημο. Ἐβλεπε ὅμως καὶ τὸν μπαρμπέρη; καὶ πῶς! Ταραγμένο, μὲ τὸ μάτι φλογερὸ, ἀλλοιώτικο τὸν ἔβλεπε! Καὶ κάθε στιγμή ἔπαυε τὸ ξούρισμα γιὰ νὰ γυρίσῃ τὸ κεφάλι καὶ νὰ πῇ:

— Μωρὲ δὲ λυπᾶσαι τὴ γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιά μου; Τὶ εἶν' αὐτὰ πὸν μου ζητᾶς; Φύγε ἀπὸ δῶ, πήγαινε!

Ἐὸ Λιοκούκκουτσοσ ἔχασε τὴν ὑπομονή του καὶ πιάνοντας τὸ χέρι του, τοῦ εἶπε:

— Στάσου! Σὲ ποιὸν μιλάς;

— Σὲ ποιὸν μιλῶ; φώναξε ὁ μπαρμπέρησ. Μὰ δὲν τὸν βλέπεις λοιπόν, πίσω ἀπὸ τὴ τζαμόπορτα, δὲν τὸν βλέπεις τὸ Σατανᾶ πὸν ἦρθε νὰ μὲ βάνῃ στὰ αἵματα; Δὲν τὸν

ἀκοῦς πὸν μου σφυρίζει ὀλοένα: «— Κόφτου τὸ λαιμό!
Κόφτου τὸ λαιμό!»

Ὁ Λιοκινύκκουτσος πήδησε ὀρθίος, πέταξε τὴν πετσέτα,
κι' ἔτσι ὅπως ἦτανε, μὲ τὸ ἕνα μάγουλο ξοιρισμένο καὶ τὸ
ἄλλο τριχωτό, πετάχτηκε στὸ δρόμο καὶ τῶβαλε στὰ πόδια.

— Συμφορά μου, τρελλάθηκε ὁ μπαρμπέρης! ἔλεγε μέσα
του τρέχοντας, γεμάτος φρίκη.

*
**

Ὅλη ἐκείνη τὴ νύχτα δὲν μπόρεσε νὰ κλείσῃ μάτι. Τὸ
πρωτὶ μόνο τὸν πῆρε λιγάκι ὁ ὕπνος, μὰ καὶ πάλι τινάχτηκε
ἀπὸ κακὸ ὄνειρο. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του πῆγε ἀργά
στὸ μαγαζί. Τὰ δυὸ μπακαλόπουλα παραξενεύτηκαν πὸν τὸν
εἶδαν ἔτσι χλωμό, μὲ τὰ μάτια πρησιμένα, μισοξουρισμένο.
Τὸ κατάλυβε κι' ὁ ἴδιος πῆγε στὸ πλαγινὸ κουρεῖο κι' εἶπε
στὸ συνάδελφο τοῦ Κοτρολέξου:

— Θέλησα νὰ ξουρισθῶ μόνος μου, μὰ δὲν τὰ κατάφερα.
Τέλειωνέ με.

Ἐκεῖ κατὰ τὸ μεσημέρι περνοῦσαν τρεῖς χτίστες κρατῶν-
τας ψώνια· κουβεντιάζανε καὶ γελοῦσαν. Σὰν φτάσανε στὴν
πόρτα του, ρίξανε μιὰ ματιὰ στὸ μπιζαχιτᾶ πὸν καθόταν ὁ
μπακάλης συλλογισμένος. Ὁ ἕνας εἶπε δυνατά, σύγουρα γιὰ
ν' ἀκουστῆ:

— Βρὲ κόφτου τὸ λαιμό!

— Κόφτου τὸ λαιμό! ἐπανελάβαν οἱ ἄλλοι δυὸ. Καὶ
ὕστερα, γελῶντας κοροῦδευτικά, προσπέρασαν.

Ὁ Σκαβέντζος πετάχτηκε σὰν νὰ τὸν τσίμπησαν μὲ
βελόνα. Τὶ ἐσήμαινε τοῦτο; Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ἦρθε
ὁ Μαντᾶς ὁ μπαλωματῆς, κάθησε σ' ἕνα σκαμνί, διάταξε καὶ
τοῦφεραν λίγο κισέρι, σαλάμι καὶ μισὴ ὀκᾶ κρασί. Ὑστερα
ἦπιε κι' ἄλλο. Καθὼς μασοῦσε κι' ἔπινε, κύτταζε μὲ κακὸ
μάτι τὸ μπακάλη. Στὸ τέλος, ζήτησε τὸ λογαριασμό.

— Ἐνα τᾶλληρο, λογάρισε τὸ παιδί.

— Ἐνα τᾶλληροοοοοοο! τσέβδισε ὁ Μαντᾶς μισομεθυσμένος.
Μπρὲ τὴν αἰσχροκέρδεια! Τὸ ὅποῖον καλὰ λέει ἡ κοινωνία:

«Κόφτου τὸ λαιμό!...» Πέταξε τὸ τάλληρο στὸ τραπέζι
κι' ἔφυγε τρικλιζοντας μὲ τὴν ἴδια φράση:

— Κόφτου τὸ λαιμό!...

Ὁ Λιοκούκκουτσος κόντευε νὰ τρελλαθῆ. Τὶ λοιπόν; Τὸ
βραδυνὸ ἐπεισόδιο εἶχε γείνει βούκινο ἢ μήπως ὁ μπαρμπέ-
ρης τοῦ εἶχε σκαρώσει ἐκείνη τὴ φέστα γιὰ νὰ τὸν κἀνη
περίγελο κι' ἐγύρισε ὕστερα καὶ τὴ διηγήθηκε ἀπὸ μαγαζί
σὲ μαγαζί; Ἐπρεπε νὰ βεβαιωθῆ. Ἐκαιγε ὄλος... Φόρεσε
τὸ καπέλλο του καὶ βγῆκε ὄξω, πήγαινε στὴν ἀγορά, στοὺς
καφφενέδες, στὸν κόσμο, πήγαινε νὰ μάθῃ. Σ' ἓνα τρισέκι
παίζανε μερικὰ παιδιὰ. Σὰν τὸν εἶδαν, κρύφτηκαν πίσω
ἀπὸ τ' ἀγκωνάρια καὶ καθὼς μάκρυνε λίγο τοῦ φώναξαν:

— Κόφτου τὸ λαιμόόό!...

— Κόφτου τὸ λαιμόόό!...

Ὁ Λιοκούκκουτσος κατέβασε τὸ κεφάλι καὶ τράβηξε πιὸ
γρήγορα. Μπῆκε στὸ παζάρι. Ἐνας χασάπης χτύπησε τὴν
πλατεῖα μαχαίρα ἀπάνω στὸ κούτσουρο κι' ἄρχισε νὰ
τελαλάῃ:

— Γιὰ τράβα τὸ μαχαῖρι σου
νὰ ἰδῶ τὴ λεβεντιά σου,
νὰ κρύβῃ τὸ λεπίδι σου
νὰ μὴν πονῆ ἡ καρδιά σου!

Καὶ ἀπὸ τὰ γύρω μαγαζιά σηκώθηκε ἓνας σαματᾶς, σὰν
πιστόφι:

— Κόφτου τὸ λαιμό! Κόφτου τὸ λαιμό!...

Ὁ Λιοκούκκουτσος κοντοστάθηκε ἀλαφιασμένος. Βέβαια,
δὲν ἔκανε καλὰ ποὺ ἤρθε. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή, ἄλλος χασά-
πης σήκωσε τὴ φωνὴ τραγουδιστά:

Ποιὸς πλούσιος ἐπέθανε
καὶ πῆρε βιὸς μαζί του;
Μόνο ἰρεῖς πῆχες σάβανο
νὰ ντύσῃ τὸ κορμί τουουουου!...

Καὶ πάλι τὸ φωνοκόπι ἀκολούθησε, βουὴ φοβέρας κι' ἀνα-
γέλασμα:

— Κόφτου τὸ λαιμό!... Κόφτου τὸ λαιμό!...

Ὁ Λιοκούκκουτσος ἔτρεμε σὰν τὸ καλαμόφυλλο. Τὰ μάτια του θολώσανε. Συγκέντρωσε τὴ δύναμή του, βγήκε ἀπὸ τὸ παζάρι, ἔφρασε στὴ συνοικία του, στὸ μαγαζί του:

— Ἀντέστε, διάταξε τὰ παιδιά μὲ μισὴ φωνή, κλείστε τὸ μαγαζί! Δὲν ἔχει ἄλλο. Τὸ ξεκάνω...

Καὶ τὸκλείσε. Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες τὸ ξέκανε. Τὸ πῆρε ἓνας γέρος караβοκύρης, ποὺ γίνηκε στεριανὸς καὶ ζητοῦσε ν' ἀγοράσῃ «μαγαζὶ σισταρισμένο».

*
* *

Ἀπὸ τὴ μέρα κείνη ὁ Λιοκούκκουτσος γίνηκε τρομερὰ μισάνθρωπος. Κλείστηκε στὸ παράμερο σπίτι του, δὲν ἔβλεπε παρὰ τοὺς χωριᾶτες ποὺ ἐρχόντουσαν νὰ τοῦ φέρον τὸν τόκο ἢ νὰ κλαφτοῦν πὼς ἡ χρονιά ἦταν μίξερη, πὼς τὸ σκουληκι ἔκοψε τὶς ἐλιές, τὰ λαδιούρια κάηκαν, τὰ μπαμπάκια βράχηκαν κι' ἄλλες τέτοιες προφάσεις γιὰ ν' ἀναβάλουν τὴν πληρωμὴ ἢ καὶ γιατί στ' ἀλήθεια δὲν εἶχαν. Μὰ ὁ φιλάργυρος δειχνότανε πιὸ σκληρὸς τώρα κι' οἱ χρεοφελέτες φεύγανε ἀπελπισμένοι, βλέποντας τὸ φάντασμα τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρα. Καὶ κατεβαίνοντας τὴ γέρικη σκάλα μουρμουρίζανε φοβέρες γιὰ τὸ λαιμὸ τοῦ τοκιστῆ. Σιγά-σιγά ὁ Λιοκούκκουτσος εὗρισκε εὐχαρίστηση μέσα στὴν ὀμαδικὴ ἐκείνη ἔχτρα, ποὺ τὴ σudaύλιζε σὰν κακὴ φωτιά. Λόγια πολλὰ δὲν ἔλεγε, γιατί «τὰ λόγια εἶνε φτώχεια» κι' αὐτὸς ἤθελε λεφτά. Μὲ μιὰ χειρονομία ἔκοβε τὴν κουβέντα. Κι' ἔτσι, δυναμώνοντας τὴ φήμη του, νόμιζε πὼς ἐδικιοῦτανε «τὴν ἀχάριστη τὴν κοινωνία». Τὸ ἴδιο ἀπότομα φερνότανε καὶ σὲ μιὰ γριά ὑπηρέτρια, Κυπριώτισσα, ποὺ τὴν εἶχε στὸ σπίτι. Ὡς ποὺ ἡ κυρὰ Λαμπέτω βαρυνέσισε, πέταξε τὴ σκούπα κι' ἔφυγε χτυπώντας δυνατὰ τὴν πόρτα καὶ φωνάζοντας:

— Ἐχει δίκιον ὁ κόσμος: Κόφτου τὸν λαιμόν!...

Ἐμεινε ὀλομόναχος, σὰ θεριὸ στὴ μονιά του. Δὲν ἔβγαλε παρὰ τὴ νύχτα, σὰ κρυφά, σὰ φρυγόδικος. Ψώνιζε τὴν τροφή του, καὶ πάλι στὸ σπίτι, ὅπου μετροῦσε τὴν περιουσία του, λογάριαζε, καὶ συλλογιότανε τὸ μῖσος του...

Μιά μέρα, άκουσε ψαλμωδία κάτω, στο δρόμο. Περνούσε κηδεία. Ο Λιοκούκκουτσος έσκασε λίγο τις γρύλλιες, λέγοντας:— «'Ας δούμε ποιός ψόφησε». Μά μόλις έρριξε την πρώτη ματιά, έμεινε μάρμαρο. Μήν τον γελοῦσαν τὰ μάτια του; Μήν έβλεπε όνειρο;

Μπά, γιατί τάχα; "Ανθρωπος ήταν κι' αυτός, γιατί λοιπόν νά μήν πεθάνη;... Μέσα στην κάσσα, πού την πηγαίνανε σιγά-σιγά με κόπο τέσσερις νομαῖτοι, είδε ξαπλωμένο τὸ χειρότερό του έχτρό, τὸν αίτιον όλων του τῶν βασάνων, τὸ Σπύρο τὸν Κοτρολέζο, τὸ παραρμπέρη, τὸ μονόφθαλμο!.. «Τόκλεισες λοιπόν τὸ μάτι σου κι' εσύ, έ, φίδι; "Αει στο διάολο τώρα νά μιλήσης στα σωστά μαζί του, παλιόμαρο!...»

Αὐτὰ καὶ ἄλλα μουρμούριζε ὁ Λιοκούκκουτσος καθὼς παράκολουθοῦσε τὸ πέρασμα τῆς κηδείας. Πίσω ἐπήγαινε μιὰ γυναίκα μαυροφορεμένη. Ήταν ἡ χήρα, νέα ἀκόμη κι' ὄμορφη. Κάτω ἀπὸ τὴ μαύρη μαντήλα ξεχώριζε τὸ πρόσωπό της λιγάκι χλωμό, μετὰ τὰ μάτια δακρυσμένα. Τὸ παράθυρο ἦταν χαμηλό, κι' ὁ Λιοκούκκουτσος μπόρεσε νὰ διακρίνῃ τὴ θλιμμένη της ὄψη, καθὼς πῆγαινε ἀναστενάζοντας βαθιά, ὡς πὺ φούσκωνε τὸ πλούσιο στῆθος της. Δυὸ παιδάκια βιάδιζαν πλάγι της, ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές: Μιά κοπελίτσα ὡς δώδεκα χρονῶν πὺ κρατοῦσε τὴ μάννα της ἀπὸ τὸ μπράτσο, κι' ἓνα ξανθόμαλλο ἀγοράκι πιασμένο ἀπὸ τὸ φουστάνι της...

"Αμα ἡ νεκρικὴ πομπὴ ἔφτασε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά του, πολλοὶ ἀπὸ κείνους πὺ ἀκολουθοῦσαν σήκωσαν τὰ μάτια καὶ κύτταξαν. Ο Λιοκούκκουτσος, ποῦχε καλὸ αὐτί, νόμισε πὺς ξεχώρισε καὶ μουρμουρητά, σὰ νὰ εἶχαν σαλέψει τὰ χεῖλη μετὰ τὴν ἴδια φράση: «... τὸ λαιμό». Μά μπορεῖ νὰ ἦταν καὶ τῆς φαντασίας του.

Σιγά-σιγά ὁ Σταυρὸς καὶ τὰ ξαφτέρουγα μάρκουναν, ἡ κηδεία ἔστρηψε στὴ γωνία τοῦ δρόμου, χάθηκε. Ο Λιοκούκκουτσος τέντωσε τὸ παράθυρο, ἀνάπνευσε βαθιά «'Α!»

Τὴν ἄλλη μέρα, πρωτὶ-πρωτὶ, βγήκε περίπατο. Τράβηξε γὰ τ' ἀμπέλι του. Μάρτης στὴν ἀρχὴ του. Φουσκοδεντριά.

Στις λεῦκες είχαν βγει τὰ πρῶτα φυλλαράκια. Τὰ σπουργί-
τια, τὰ φλώρια, οἱ σπῖνοι, φλυαροῦσαν χαρούμενα. Ὁ
ἥλιος ἔλαμπε ἀνοιξιάτικος κι' ὁ χλιαρὸς ἀέρας τοῦ χάιδνε
τὸ πρόσωπο. Ὁ Σκαβέντζος ἔνοιωθε μιὰ πρωτόφαντη γλύκα
σ' ὄλο του τὸ κορμί. Θαρροῦσε πὼς ἡ κακία ἔφρευγε ἀπὸ
πάνου του σὰν ἀχνός, ξατμίζονταν. Σ' ἓναν ὄχτο εἶδε μερικὲς
παπαροῦνες. Ἔκοψε μιὰ καὶ τὴν κράτησε παίζοντας σὰ
δάχτυλα... Ἐφτασε στ' ἀμπέλι του. Στις κλαδεμένες κλημα-
τόβεργες είχαν ξεπεταχτεῖ τὰ πρῶτα μπουμπούκια, χρυσο-
πράσινα, σὰν παιδιάτικα χαμόγελα. Στους τράφους ἡ ἀγριάδα
ἄπλωνε τὸ σμαραγδένιο χαλί της. Τὰ μαμούνια βούιζαν
μέσα στὸ ξανθὸ φῶς. Ἦταν γύρω χυμένη ἡ πνοὴ τῆς ξανα-
γεννημένης φύσης. Κι' ὁ ἄνθρωπος τὴ δέχτηκε εὐχάριστα
στὸ στήθος...

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα κείνη ὁ Σκαβέντζος πήγαινε ταχτικά
στὸ χτήμα του, καὶ κάθε φορὰ ἔνοιωθε πιὸ ξαλαφρωμένο
τὸν ἑαυτό του. Καμμιά φορὰ στὸ δρόμο ἀπαντοῦσε κανένα
συντοπίτη τον μὰ τότε παραμέριζε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου
καὶ κύτταξε ἄλλοῦ. Ὁ φόβος μὴν ἀκούση τὸ περιγελαστικὸ
κράξιμο τὸν κρατοῦσε ἀκόμη.

Ἔτσι πέρασε ἓνας μῆνας κι' ἦρθε ἡ Μεγάλῃ Βδομάδα.
Τότε τοῦ συνέβη τὸ μεγάλο ἐπεισόδιο, πού ἀλλάξε δλότελα
τὸ ρυθμὸ τῆς ζωῆς του: Ἦταν δειλινό. Γύριζε ἀπὸ
τ' ἀμπέλι του. Εἶχε μείνει ἐκεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα, ἔφαγε ἐπάνω
στὴ χλωρασιά μὲ λίγη τροφή πού εἶχε πάρει σ' ἓνα σακκου-
λάκι καὶ τώρα, καπνίζοντας μ' εὐχαρίστηση ἓνα χοντρὸ τσι-
γάρο, γύριζε σπιτί του. Σάφνου, λίγο ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα,
κοντὰ σ' ἓνα ποταμάκι, εἶδε μιὰ γυναῖκα πού ἔπλενε. Δίπλα
της ἓνα κορίτσι τὴ βοηθοῦσε, κι' ἓνα ξανθόμαλλο ἀγοράκι,
τρέχοντας ἀπάνω-κάτω μὲ τὰ γυμνά του ποδαράκια, φώναζε:

— Ἐνας κάβουλας, μητέλα, ἓνας μεγάλος κάβουλας!...

Ἡ γυναῖκα σήκωσε τὸ κορμί κι' ἔδειξε τὸ στρογγυλὸ τῆς
πρόσωπο μέσα στὴν πλατεῖα μαύρη μαντήλα δεμένη κάτω
ἀπὸ τὸ πηγούνι. Ὁ Σκαβέντζος στάθηκε σὰ χτυπημένος,
καρφώθηκε στὴ θέση του. Ἡ γυναῖκα ἐκεῖνη ἦταν ἡ χήρα
τοῦ Σπύρου τοῦ Κοτρολέζου, τοῦ μπαρμπέρη. Ἦταν ἡ

γυναῖκα τοῦ πιὸ θανάσιμου ἔχτροῦ του, τοῦ αἵτιου ὄλης του τῆς δυστυχίας, τοῦ ἀνθρώπου πού τὸν εἶχε κάνει μπαίγνιο σ' ὄλο τὸν τόπο. Ὁ Λιοκούκκουτσος στεκόταν ἐκεῖ, σὰν καρφωμένος, μὴν ξέροντας ἂν ἔπρεπε νὰ προσπεράσῃ, ἢ νὰ γυρίσῃ πίσω καὶ νὰ πάῃ στὴ χώρα παίρνοντας κάποιον μονοπάτι. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή, τὸ παιδάκι πού ἦταν πιὸ μπροστά, πρὸς τὸ μέρος του, φώναξε:

— Νάτος πάλι ὁ κάβουλας, μητέλα! Νάτος! Ἄνέβηκε στὴν πέτλα καὶ κουνάει τὰ χέλια του!.. Νὰ τὸν πιάσω τὸν κάβουλα ἐγώ... νὰ τὸν πιάσω!..

Καὶ τὸ ἀγοράκι προχώρησε ὀρμητικά, ἀπλώνοντας τὰ χεράκια του στὸν ποταμίσιον κάβουρα, πάτησε ἐπάνω στὸ βράχο πού ἦταν κοντὰ στὸν ὄχτρο, γλιστρήσῃ· ἀκούστηκε ἓνας παφλασμός καὶ τὸ κορμάκι τοῦ μικροῦ βρέθηκε μὲς στὰ νερά.

— Τρομάρα μου, πάει τὸ παιδί! — σηκώθηκαν σπαραχτικὰ δυὸ φωνές.

Μὰ ὁ Σκαβέντζος, πιὸ γρήγορος, ὤρμησε στὸ ποτάμι, μπῆκε ὡς στὰ γόνατα καὶ τραβῆξε τὸν ἀδέξιο μικρὸ ψαρά. Τὸ κορμάκι ἦταν ἀναίσθητο στὴν ἀγκαλιά του, μὲ τὰ ματάκια του κλειστά, τὸ προσωπάκι κατάγλωμο.

— Συφορά μου! φώναξε ἡ μάννα, Χρηστάκη μου, παιδί μου, καρδοῦλα μου! — Καὶ τραβῶντας τὴ μαύρη της μαντήλα, τὴν κατέβασε λουρίδες.

— Ἠσύχασε, κυρά μου, ἔλεγε ὁ Σκαβέντζος, μὴν κάνεις ἔτσι... Δὲν ἔχει τίποτα τὸ παιδί σου. Λιγοθυμιά τοῦρθε, θὰ περάσῃ... .

Καὶ τὸ παράδωσε στὴν ἀγκαλιά της. Ἡ χήρα, πού ἔτρεμαν τὰ γόνατά της, λύγισε, κάθησε στὰ χόρτα. Φιλοῦσε τὸ παιδί της κι' ἔκλαιγε. Ὡς τόσο, ὁ μικρὸς ξανάπαιρνε τὶς αἰσθήσεις του. Ἄνοιξε τὰ ματάκια του, κύτταξε γύρω, ἔμουρμούρισε «μητέλα» καὶ τὰ χεράκια του δέθηκαν γύρω στὸ λαιμό της. Ὁρθητιὸς ὁ Σκαβέντζος κύτταξε τὴ συγκινητικὴ ζωγραφιά. Μιὰ λύπησι, μιὰ τρουφεράδα ἔμπαιναν κυριαρχικὰ στὴν καρδιά του... Ἡ μάννα, ἡσυχασμένη πιά, σήκωσε τὰ μάτια ὑγρά ἀπὸ τὰ δάκρυα καὶ μουρμούρισε:

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε Λιο . . . , κύριε Σκαβέντζο, διώρθωσε. Μοῦ σώσατε τὸ παιδί μου . . . Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὸ ξεπληρώσῃ . . .

Ἐκεῖνος νόμισε πὺς ἔπρεπε νὰ τῆς κάνῃ μιὰ σύσταση:

— Μὰ κι' ἐσεῖς δὲν πρέπει νὰ τ' ἀφήνετε νὰ τρέχῃ ἔτσι...

Γιατί τὸ παίρνετε μαζί σας στὸ ποτάμι;

Ἡ χήρα ἐκούνησε θλιβερὰ τὸ κεφάλι.

— Καὶ ποῦ νὰ τ' ἀφήσω; . . . Σὰν ἐρχόμαστε ἔδῶ, κλείνουμε τὸ σπίτι . . . Ξενοδολεύουμε βλέπετε καὶ . . .

— Ἄ! ἔκανε ὁ Σκαβέντζος.

— Ὁ μακαρίτης μᾶς ἀφησε στοὺς δρόμους. Ἄν δὲν ἦταν καὶ κάποιες χριστιανὲς νὰ μᾶς δίνουν δουλειά, θὰ πεθάναιμε τῆς πείνας . . .

— Βέβαια . . . , παραδέχτηκε ἐκεῖνος συλλογισμένος. Καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ ἄλλο, ἐχαιρέτησε τὴ γυναῖκα μ' ἓνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του. Μελίσσι ἐβούιζαν οἱ σκίφεις στὸ μυαλό του. Ἐβράδιαζε. Ζύγωνε πιά στὴ χώρα. Οἱ καμπάνες ἐσήμαιναν, προσκαλῶντας τοὺς πιστοὺς γιὰ τὴν ὀλονυχτία. Μεγάλῃ Τρίτῃ. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, μὲ μιὰν αὐτόματῃ κίνησιν, ἔκανε τὸ σταυρὸ του . . .

*
* *

Τὸ Μεγάλον Σάββατον ὁ Σκαβέντζος ἐπῆρε ἓνα καλάθιν κι' ἐπῆγε εἰς τὴν ἀγοράν. Ὁ κόσμος ποῦ ἔκανε τὰ Πασχαλινὰ του ψώνια δὲν τὸν ἐπρόσεξε. Ἀγόρασε μισὸ ἀρνί, δυὸ λαμπριάτικες κουλοῦρες κάμποσα κόκκινα αὐγά, μιὰ μποτίλλια κρασί, λίγα φροῦττα. Ἐτσι φορτωμένος καὶ παίρνοντας διάφορα στενορρῦμα ἔφτασε εἰς ἓνα ἀπόμερον σπιτάκι, εἰς τὴν ἄκρην τῆς χώρας. Χτύπησε δειλὰ τὴν πόρταν. Στὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας παρουσιάστηκε μιὰ μαυροφόρα.

— Κυρὰ Σπύραινα, εἶπε ὁ Σκαβέντζος εἰς τὴν χήραν τοῦ μαρμαρέου, καλὴ Λαμπρὴ. Καὶ . . . σᾶς ἔφερα τοῦτα . . .

Ἔχετε παιδιά . . . θέλησα νὰ κάνω κι' ἐγὼ ἓνα καλόν . . . Μὴ μὲ παρεξηγήσετε . . . Καὶ ἀκούμπησε χάμον τὸ καλάθιν.

Ἡ χήρα εἰς τὴν πρώτην στιγμὴν ἔμεινε ἄλλαλη. Ἐπειτα,

κυτίζοντας τὰ μάτια του γεμᾶτα εἰλικρίνεια, τοῦ ἄρπαξε τὸ χέρι καὶ τῶφρερε στὰ χεῖλη της.

Στὴ θολωτὴ μπασιὰ ἔστεκαν ἀμίλητοι, σὲ μιὰν ἀμηχανία. Μετὰ λίγες στιγμές, ἡ γυναῖκα θάρρρησε πρώτη :

— Περνάτε μέσα ;

— Μά . . .

— Γιατὶ ὄχι ; Νὰ ἰδῆτε καὶ τὸ Χρηστάκη πὺν τὸν γλυτώσατε . . .

— Εἶνε καλὰ τώρα ;

— Δόξα σοι ὁ Θεός ! . . .

Προχώρησαν στὴν αὐλή. Ὁ Σκαβέντζος εἶδε γύρω τὴν τάξη, τὴ νοικοκυρωσύνη. Ἄστραφταν οἱ πλάκες ἀπὸ πάστρα, καὶ στὰ πεζούλια οἱ γαρουφαλλίες, οἱ βερβένες, οἱ μαργαρίτες, οἱ ἀρμπαρόρριζες ἦταν ἀπάνω στὴν ἀνθησὴ τους. Ἡ φτώχεια ἦταν σκεπασμένη μὲ τὰ λουλουδία της.

— Τί ὠμορφη ἡ αὐλή σας ! εἶπε ἐκεῖνος.

— Ἀγγελικούλα, φέρε δυὸ καρέκλες ! διάταξε ἡ χήρα τὴν κόρη της.

Κάθησαν κοντὰ σ' ἓνα πεζοῦλι. Ὁ Χρηστάκης γνώρισε τὸ σωτῆρα του. Παράτησε τὴν ξύλινη σβούρα του, πήδησε στὰ γόνατά του καὶ ἄρχισε νὰ παίξει μὲ τὴ χοντρή του καδένα. Ὁ Σκαβέντζος καὶ ἡ χήρα μιλοῦσαν γιὰ χίλια δυὸ ἀσήμαντα πράματα. Ξάφνου ὁ μικρὸς παρατήρησε :

— Νά ! σοῦ φύγανε τὰ κουμπιά σου ! . . Λεῖπει ἓνα . . . καὶ ἄλλο ἓνα . . .

Ἦταν ἀλήθεια. Ἀπὸ τὸ σακκάκι τοῦ Σκαβέντζου εἶχαν πέσει δυὸ κουμπιά· ἓνα τρίτο κρεμότανε. Ὁ Σκαβέντζος χαμογέλασε :

— Φύγανε, εἶπε, μὰ τᾶπιασα ! . . Κύτταξε, ἐδῶ τᾶχω !

Καὶ βγάζοντας τὰ δυὸ κουμπιά ἀπὸ τὴν τσέπη τοῦ γιλέκου του, τᾶπαιξε στὴ φούχτα του.

— Καὶ γιατί δὲ σοῦ τὰ ράβει ἡ μαμᾶ σου ; ρώτησε ὁ μικρὸς.

Ὁ Σκαβέντζος χαμογέλασε πικρά :

— Γιατὶ δὲν ἔχω . . .

— Μπά ! Νὰ σᾶς τὰ ράβουμε ἔμεῖς ! ἔκανε πρόθυμα ἡ χήρα. Ἀγγελικούλα, φέρε βελόνα καὶ κλωστή ! . . .

Τράβηξε τὴν καρτέλα τῆς κοντά του, πῆρε τὰ κουμπιά καὶ κρατῶντας τὴν ἄκρη τοῦ σακκακιοῦ του, ἔσκυψε κι' ἄρχισε νὰ ράβῃ. Τὸ πρόσωπό τῆς, δροσερό, γεμάτο ζωή, στα-
ραῖτο, ἦτανε κάτω ἀπὸ τὰ χεῖλη του. "Ἐνοιωθε τὴ μυρουδιά
τῆς μεστῆς γυναίκειας σάρκας, τὴν ἀναπνοή τῆς. Τὰ μαλ-
λιά τῆς, πότε-πότε, καθὼς ἐκουνιόταν, ἐχάιδευαν τὸ μάγουλό
του καὶ τότε ἀνατρίχιαζε σύγκορμος. Σὲ μιὰ στιγμή, ἐκείνη
σήκωσε τὰ μάτια· κυττάχτηκαν· καὶ εἶπαν πολλά, χωρὶς νὰ
μιλήσουν . . .

*
* *

Ὁ Σκαβέντζος ἦρθε κι' ἄλλες φορὲς στὸ σπίτι τῆς χήρας.
Πότε τῆς ἔφερενε νὰν τοῦ πλύνη τ' ἀσπρόρρουχα, πότε νὰν
τοῦ ράβῃ ἓνα ξήλωμα, σήμερα μὲ τὴ μιὰ πρόφραση, αὔριο
μὲ τὴν ἄλλη. "Ἐπειτα, χωρὶς καμμιά δικαιολογία.

Μιὰ μέρα τῆς εἶπε :

— "Ἀκουσε, Σταματίνα, τ' ἀποφάσισα . . . καταλαβαίνεις; . .

— Ναί, ἐμουρμούρισε ἐκείνη συγκινημένη, εἶνε καιρὸς
πιά . . . οἱ κακὲς γλώσσες πήρανε δρόμο . . .

— Θὰ σὲ στεφανωθῶ, μὰ ὄχι ἐδῶ. Θὰ πᾶμε νὰ ζήσουμε
στὴν Ἀθήνα. Θέλεις;

Γιὰ δευτέρα φορά ἡ χήρα ἔγειρε καὶ τὸν φίλησε. Μὰ τὴ
φορά αὐτὴ ὄχι στὴ θολωτὴ μπασιά κι' οὔτε στὴν αὐλὴ ποὺ
παίζανε τὰ παιδιά. Τὴ φορά αὐτὴ καθόντουσαν στὸ χαμηλὸ
μεντέρι κοὶ τὸν φίλησε στὸ στόμα.

Σὲ λίγες μέρες φύγανε γιὰ τὴν Ἀθήνα, ξεσήκωσαν . . .

Ὅταν στὴν ἐπαρχία μάθανε τὸ γάμο τοῦ Λιοκούκκου-
τσου καὶ τῆς Κοτρολέζαινας, μείνανε ἀποσβολωμένοι. Κα-
τόπι γέλασαν, φλυᾶρησαν.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες ἡ νιόνυφη ἔλαβε ἓνα
γράμμα ποὺ εἶχε γιὰ ὑπογραφή τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου
καὶ τρεῖς μόνο λέξεις :

«Κόφτρου τὸ λαιμό!»

Τ' ὄκανε κομματάκια, τὰ σκόρπισε στὸν ἄνεμο καὶ δὲν
εἶπε τίποτα στὸν ἄντρα τῆς.